

FAD 2022

reflexia vybraných inscenácií

Daniela Evjáková

Konfrontácie

DS Deficit, ZUŠ J. Rosinského v Nitre

pedagogicko-režijné vedenie Marica Šišková

Súbor sa po minuloročnej skúsenosti s divadelným textom (Vyrypajev - Opití) vydal na opačný pól divadelnej tvorby, do oblasti autorského divadla. Mnohé jeho princípy už tvorcovia poznali z predchádzajúcich inscenácií, často pri hľadaní vlastnej interpretácie nedramatizovaných predlôh. Autorský princíp sa tentokrát neopiera o žiadnu literárnu predlohu a vo fáze zberu textových materiálov sa prelína s experimentom. Tvorcovia sa rozhodli konfrontovať vybrané osobnosti z ich blízkeho, či vzdialenejšieho okolia listami, ktoré sa stali textovým základom inscenácie. K skutočnej konfrontácii, stretu odlišných názorov, ich porovnávaníu však na javisku nedochádza, konfrontovaní ostávajú často samotní autori len ignoráciou vyzvaných. Odpovede na listy viac menej neprichádzajú alebo prichádzajú strohé a konfrontácia sa presúva z dvojice pisateľ-adresát do vnútra samotných aktérov, cítime ich vlastný boj, ktorým si prešli samotným napísaním listu.

Na začiatku nastoľujú otázku, či "byť slušný v pýtaní sa" znamená "byť fake". Na konci inscenácie sa zdá, že pisatelia mohli "byť slušní" aj z iného dôvodu. Ostávajú zarazení myšlienkou, že možno nie sú pripravení na odpoveď na ich otázky. Medzi týmito dvomi otázkami tuším hlavný konflikt inscenácie. Konfrontácií je v inscenácii ale viacero. Je tu spor medzi nielen medzi listami a odpoveďami, ale i rozpor medzi napísaním a očakávaním, nesúlad medzi hlásaním jedného názoru a žitím podľa iného, roztržka v kolektíve medzi jednotlivcami, či kolízia so sebou samým a mnohé ďalšie. Autori si dali záležať, aby názvu dostáli vo viacerých rovinách. Rovnako aj základnú javiskovú situáciu stavajú do protikladu k téme.

Všetko sa odohráva na pozadí pečenia jablkového koláča. Na scéne prevláda situácia, v ktorej aktéri krásne spolupracujú. Situácia, v ktorej by mohli byť drobné spory o strúhadlo rovnako hlučné ako vnútorné rozhorčenie sa nad adresátovými názormi a predsa by nemalo rovnakú váhu. Situácia, ktorá neilustruje tému a predsa nepriamo navádza na riešenie.

Tvorcovia zo súboru Deficit v tejto inscenácii dovádzajú majstrovstvo tvorby druhých plánov na javisku takmer do dokonalosti. Často jedna postava číta list a vytvára istú (nie vždy dramatickú) situáciu a ostatní spoluhráči nerušia a naopak pomáhajú držať divákovú pozornosť na čitateľovi listu bez toho, aby stratili na vlastnej autenticite v celkom inej javiskovej situácii na pozadí. Záhadou trochu ostáva, čo si aktéri o listoch myslia. Listy končia vždy v koši a spolu so záverečnou schúlenou polohou jednej interpretky na stole je vyznenie inscenácie skôr skeptické až pesimistické k možnosti zmeny, či možnosti nájsť riešenie. Nádej je skrytá v záverečnom uvedomení, i keď na chvíľu paralyzujem, že odpovede treba začať hľadať v sebe. Nemohla som sa chvíľu zbaviť pocitu, že až na konci vlastne inscenácia začína, že až tu sa rodí ozajstný konflikt a začína ma zaujímať, čo sa stane a ako sa k tomu interpreti postaví. Prebleslo mi hlavou, že možno o rok budú Konfrontácie 2. Ak "jednotka" bola o strieľaní von, než sa pozriem do zrkadla a jej záver naznačuje o čom bude "dvojka". V dvojke vidíme stret so sebou a potom dôjde aj na konfrontáciu človeka s človekom. A tá samozrejme neskončí inak, keďže tvorcovia sú šikovní divadelníci, ako opätovnou roztržkou so sebou samým. A tak stále dokola. Tento

kruh je v inscenácii zachytený síce minimalisticky a nie príliš do hĺbky, ale predsa tu je a povedané je tak vlastne všetko. Sila inscenácie je najmä v jej angažovanosti a osobnom autorskom vklade tvorcov.

Ludskosť

DS LeT, ZUŠ J. Rosinského, Nitra

pedagogicko-režijné vedenie Nikola Jankovýchová

Na scéne vidíme tri priehľadné mikroténové steny. Režisérka už týmto prezrádza, že sa bude niečo odhaľovať, že budeme sledovať akúsi krehkú hranicu niečoho. Hranice čoho sa budú skúmať, dopovedá názov inscenácie. Na tejto tenkej hrane stoja proti sebe dve stránky človeka, ktoré v ňom zápasia a rozhodnutie prikloniť sa na jednu stranu určí, kým sa človek v tú chvíľu stáva. Zápas je bravúrne stvárnený pohybom dvoch interpretiek, ktoré nás prekvapujú stále novými spôsobmi útokov a únikov. Na scéne dochádza ku stretu na mnoho spôsobov. Pohybový turnaj umocňujú odchody herečiek "do rohov ringu"; na krajoch scény majú každá svoju stoličku, kde sa chodia občerstviť, utrieť do uteráka, aby sa po chvíli znovu vrátili pokračovať v zápase. Pohybovému súboju kontruje prúd slov jednej z interpretiek. V slovách sa na diváka chrlia informácie bez protirečenia a protiváhy. Tušiť snahu o oddelenú interpretáciu, snahu ponechať zápas len v pohybe a slovo nechať bez účasti na tomto spore. No v prejave herečky cítiť rozhorčenie nad svedectvami o činoch ľudí, o experimentoch, ktoré sa zaoberali hľadaním hraníc ľudskosti. Neostáva nestranným pozorovateľom, ale súdi a prehovára k divákovi z akejsi pozície zvrchovanosti, čím samu seba vyraduje, akoby sa na ňu toto "odsúdenie človeka" nevzťahovalo. Tu sa to začína trochu zamotávať. Ak by ostala herečka nestranná, nebudeme pátrať po tom, kto je a čo je a či sama tiež zvädza v sebe onen zápas, do ktorého potom vstupuje so svojou hereckou partnerkou. Svojím zaujatým postojom sa ale stáva postavou v tomto boji, postavou, ktorú nevieme celkom rozklúčovať. Začínáme sa pýtať, kto je ona, a kto tá druhá. Ponúka sa jednoduchý výklad ako "dobro a zlo", vidíme však len zlo a jeho obeť. Či je obeť "dobrá", sa nedozvedáme. Jej povýšenosť v hovorenom prejave však nevylučuje príslušnosť skôr k strane zla. Hra rozpráva o zápase v nás. Skúšame teda tieto dve javiskové postavy interpretovať ako "animálne pudy a človeka racionálneho". Zdalo by sa, že rozprávačka je onen človek, ktorý v sebe zvädza zápas s pudmi. Človek racionálny je však aj človek pochybujúci. Postava ani raz však o svojej pravde nezapochybuje. A takto by sme mohli skúšať prisudzovať postavám viaceré významy, no odpovede vždy trochu škripu. Ak by hovorené slovo ostalo oddelené od postáv vstupujúcich do zápasu tento škripot by bol odstránený. Otázkou je, či by inscenácia udržala pri nestrannosti rozprávačky napätie, ak by sa konflikt niesol len v pohybovej rovine a textová zložka by ostala len v podobe čítania náučných cedulí v muzeu. To sa samozrejme nedozvieme. Nič to nemení na tom, že práve v tomto hľadaní je zároveň napätie a krása pohybového divadla. Inscenácia je čistá a prepracovaná a vizuálne sugestívna. Na záver by som vyzdvihla prácu s hudbou a so svetlom. Svetlo podporuje členenie inscenácie, oddeľuje civilné vystúpenia herečiek z rolí, čo dodáva inscenácii dynamiku a plastičnosť. Krásnou scénou bola scéna, v ktorej rock'n'roll znázorňuje zvyšovanie elektrického prúdu na testovaných osobách. Dianie na scéne je v priamom kontraste s obsahom textu, stretáva sa tu radosť a energia s krutosťou a tento kontrapunkt pôsobí silnejšie ako napríklad neskoršie

scény sexuálneho násilia v experimentálnej väznici. V inscenácii je množstvo scénických a choreografických nápadov, ktoré diváka oslovia a odchádza z predstavenia s chuťou vidieť od tohto tímu ďalšie produkcie.